

Fabó Tibor: Az öltözőben még bizsergő gyomorral ül az ember, a színpadon meg szárnyalni kezd – hogyan működik ez, ne kérdezze senki

Sok szerep talált egy színészt

Mi tagadás, sajtónk nem kényezteti őt agyonfényképezéssel, nyilatkozatvadász ostromlásával. Telefonbeszélgetésünk közben is úgy érzem: talán meg is van lepve, hogy ezúttal „faggatólag” szeretnék találkozni vele.

MIKLÓSI PÉTER

Pár nappal az évad utolsó, számára egy újabb főszerepet jelentő komáromi premierje után beszélgetünk. Tekintete élénk, zömök alkata, jelenléte intenzív. Mint volt/van ez harminc éve bármikor, amióta ismerem. Tizennyolc évesen lett még az akkori Magyar Területi Színházban színészbojttár, egészségészből katona, utána már akceptívveléssel foglalkoztató teátrista a kassai Tháliában, később ugyanitt (de közben a színészethez sem hűtlenkedő) művészeti vezető s megbízott igazgató; majd bő egy évtizede joggal megbecsült komédiás újrakomáromban. És bár ismerem a „faarcát” is – akkor ölti föl, amikor akarja –, a valós arcminimáljára érzékeny, változatos, szinte minden az arcára van írva, akaratlanul is ő írja oda. Szeret jókat beszélgetni, de csak szűkebb körben. A bemutatás után ezért nem jár ki a bankettre, hanem a színészbüfében társalog az ott összeverődő asztaltársasággal. Most viszont pont a szóban forgó bankettek színhelyén: a Jókai Színházban, igaz, négyesemkört. Beszélgetünk, amiről szólnunk érdemes: Fabó Tibor Jászai Mari-díjas szlovákiai magyar színésztől – ahogyan a hazai magyar újságíró a múlt évtizedek során megismerhette őt. Huncut mosollyal ő kérdezősnek: – Felkészültél?

Hát amennyire egy színészből lehet. Olyasvalakiből, aki jóformán még kamaszként fölcsapott (vándor)színésznek! Elkívánkozta otthonról?

Igen. Tizennyolc évesen ott-hon azt mondtam: nagyon szépen köszönöm, mostantól megpróbálnám a saját lábamon. Ez nem volt szakítás, mindenképpen a kalandvágy élt bennem. Ráadásul eredetileg nem is színész, hanem zoológus szerettem volna lenni, de Olmützben nem sikerült az egyetemi felvételim. A Thália Színházban viszont sikerült a tehetségvizsgám, ahonnan a komáromi társulathoz irányítottak. És amibe itt két évad alatt, még a tényleges katonai szolgálat előtt belekóstolhattam, az óriási élményt jelentett, s egy életre szóló döntést eredményezett.

Nevelőapád hatására bányász sohasem akartál lenni? A kalandvágytól ez sem idegen. És hát Rozsnyón, a szülővárosodban maradhattál volna.

Ő tényleg a bányában dolgozott, de nem kétkezi bányász-ként. Bányász a nagyapám volt,

(Somogyi Tibor felvétele)

ami szintén fontos emléke élettemnek. Részben mert eléggé ragaszkodó típus vagyok, másrészt hosszú éveken át a nagyszülőknél nevelkedtem. A nagymamám korábban Budapesten volt cseléd, így a világra is másabb rálátása volt. Az ő érdeme, hogy a könyvek, a versek, a mesék világának varázsába kerültem. Ez elindított bennem egy érdeklődő folyamatot, aminek az is része lett, hogy például gyermekszínjátékokként különdíjat nyertem a Duna Menti Tavasz fesztiválon.

De miért a nagyszülőknél nevelkedtél?

Akkoriban ez egy kicsit bonyolult történet volt. Amikor később férjhez ment, Jólésre költözött, s én is áthurcolkodtam hozzájuk. Ez a helyzet, nincs ebben semmi szégyellni való.

Még kiforratlan sihederként Komáromban mivel tudott lenyűgözni a színház világa?

Nehéz elmagyarázni azt a bűvöletet. Egyszeriben horizontok nyíltak meg előttem a színház falain kívül is. Összeverődött egy nyitott szemléletű, érdeklődő csapat. Klubokba, művelődési táborkba jártunk. Mindig akadt valaki, akivel lehetett ülni beszélgetni, persze, nemcsak hétköznapi dolgokról. A színház belső légköre viszont épp fordítva, jóval szigorúbb volt. Egy erős hierarchia uralkodott, amiben fiatalemberként, az idősebb generáció mellett, nem volt könnyű dolog létezni.

Érték bántások? Előfordult az is.

Egy színtársulatban mi képp nyilvánul meg az ilyesmi? Rosszhiszeműséggel?

Például azzal. Egyszerűen ráfogják valakire, hogy tehetetlen, és rögtön elbizonytalanítják. Persze, általánosítanom sem szabad, hiszen azért voltak, akik biztattak. Ez megnyugtató. Bár különben sem vagyok az a fajta, aki egy könnyen feladja, ha valamire igazán ráharapott. Kicsit buldog a természetem.

Néhány éve egy vallomásonban mégis azt írtad, akkoriban sok illúziót veszítettél...

De nem a színjátszásban, hanem az emberekben! Nagyon naiv és tapasztalatlan voltam. Mindenhez és mindenkihez túlságosan őszintén, nyitottan közelítettem. Cserében viszont duplán hiányzott, hogy az idősebb kollégák között nem akadt senki, akiben barátra lehettem volna. A társulatban akkor csupán Kádek Rita meg én voltunk „a” fiatalok.

Legelső szereped, még 1982-ben, egy ajtónálló volt, kereken három évtizeddel alakításod Anton Szkvoznik-Dmuhanovszkij, azaz a polgármester Gogol Revizor-jában. Milyen ív feszül e két figura között?

Nem beszélnék markánsan egyértelmű pályáiról. Legálábbis a szónak eredeti értelmében nem. Részint mert kaptam ugyan kulcsszerepeket, de közben rengeteg színpadi szösszenetet is játszottam, ezek pedig egyre megtörték a pályáim fölfelé törekvő tendenciáit. Ezekkel az apró szerepekkel jobbra „csak” annyit sikerült bizonyítanom, hogy ott a helyem a színpadon, de pályáimat építeni nemigen lehetett velük. Erre inkább az utóbbi bő tíz esztendőben, már itt, Komáromban nyílt lehetőségem. Persze, egy-egy pályáim értékét a kritika is fényezheti, de az sem bánt velem mindig kesztyűs kézzel.

Színészként sok benned a kétely?

Az mindig ott motosz az emberben. Ezt a pályát képtelenség kételyek nélkül becsülettel végigcsinálni. Aki a fordítottját mondja, füllent. Eljátszhatók ugyan rutinból is figurák, de azt észreveszi a közönség. Hogy egy alakítás hiteles legyen, ahhoz az énemmél muszáj a figurában lennem. Valahol a lelkemben kell elpattannia egy húrnak, hogy eljussak ahhoz a ponthoz, amit a belülről építkezés megkövetel. Az öltözőben ezért ül még bizsergő gyomorral az ember – kilépe a színpadra meg szárnyalni

kezd. Hogyan működik ez, ne kérdezze senki...

Alapvetően színészsors a tiéd, bár Kassán voltál művészeti vezető és színdirektor is. Egyéni tapasztalásaid révén nem térhetsz hát ki a kérdés elől: ha a dolgok természeténél fogva egy színházban valamiféle objektív igazságosság érdemben amúgy sem létezhet, akkor legalább a csapatszellem az, ami ihletően fontos?

Ó, nagyon! Minden színházban kulcskérdés, hogy a társulat mennyire képes együtt létezni. Színészként és emberként egyaránt. Hogy évek óta olyan színházi közegben élek, ahol jó együtt dolgozni. Ahol a produkció sikere érdekében, a zavaró tényezők dacára, mindent meg tudunk mozgatni. Személyesen pedig azt becsülöm, hogy nemcsak adok, hanem a kollégáktól kapok is energiákat, mert nem vagyok szólóműfajú ember.

Monodramát ne is várjunk tőled?

Ahhoz is kell rendező, világosító, dramaturg, sugó, hangtechnikus, ügyelő, kortárs dráma esetén a szerző. Szóval egy csapat.

A komáromi társulatban szokás manapság próbafolyamatról csevegni, színházról vitázni? Vagy a jövő vízióit körvonalazni?

Szerencsére, nálunk éppen ez az egyik sajátossága a hétköznapi összmunkának. Persze, a lila kódokat kerüldő, konkrét dolgokról jó és érdemes beszélgetni. Már csak azért is, mert a színház nem egy perpetuum mobile, hanem sokkal inkább akadálypálya. Erősen kell törni a fejünket azon, hogy mi lesz holnap, de még inkább mi lesz holnapután?... Már pusztán azért is, mert szörnyen kommerszvá vált a világ, ami a szlovákiai magyar színházak esetében – a közönség megtartásának dolgában – gyöngíti azt a megtartó erőt, amely mind a nyelv, mind a kultúra iránti ragaszkodásban néhány esztendője még jóval szilárdabban élt.

Köznap gerincességünk leépülésének tudatában még inkább indokolt a társulaton belüli csapatszellem megteremtésének, megőrzésének fontossága. Segítené ezt a színházon belüli szándékot, ha valami pénzügyi csoda révén a társulat gyakrabban játszhatna a Vasmacska Stúdióban is?

Az kitűnő lenne. Többen szeretjük és nagy kedvvel játszunk a stúdió kínálta színpadi záneret. A szűkebb tér, a közelebbi figyelő közönség, a másabb atmoszféra színésziül is komoly megmérettetés. A stúdiószínpadon az ember a mondatáiban még őszintébb lehet, teljesen. Egy-egy ilyen kisszínházi előadás sokkal privátabb töltésű játékmódot feltételez.

A stúdiószínpadok repertoárjának sajátja az abszurd is. Kedveled? Én nagyon!

Akkor mondok egy ilyen fordulatot: hogyan érintene, ha holnaptól megtiltanák, hogy betedd a lábaid a színházba?

Húúú, ez jó abszurd! Hát le-sújtana. Bár kérdés, mi oknál fogva történe a kiebrudalás. Mert ha én követtem el holmi-féle gazemberséget, amiért szígyenbe került a színház, akkor szavam se lehetne. Elvégre ne csak színészi ambíciói legyenek az embernek, hanem az igazságérzete szintén a helyén legyen.

De ha már abszurdot játszunk, csavarintsunk rajta még egyet: ha valóban méltányos lenne a kitiltásod, mit tennél?

Akkor sem lamentálnék. Mert mindig volt – és remélem, van is – annyi erő bennem, hogy talpra álljak. Azt keresném hát, miképpen tehetném tartalmassá az előttem álló éveket.

Hová mennél?

Állatkertbe. Említettem, hogy gimnazista koromban zoológus akartam lenni. Hobiként ez a vonzódásom

mindmáig megmaradt. Privát akvarisztikával, terrarisztikával foglalkozom, kutyáim vannak a tanyán. De máshelyütt is elképzelhetem magam. Kivéve a számítógépes dolgokat, ahhoz pusztán felhasználói szinten értek.

És tudsz spanyolul is!

A nyolcvanas évek első felében kubai vendégmunkások dolgoztak itt Komáromban. Halottam beszélni őket, és megtetszett. Sorkatonai szolgálatom idején vettem hát egy nyelvkönyvet és magoltam. Az még senkinek sem értett meg, ha a katonaeveit értelmes időtöltésre fordította. Mára baccalaureusi szintű tolmács-fordítói végzettségem van spanyolból.

Ollé, szenyor! De mit tanultál az elmúlt esztendő sok-sok színpadi szerepéből?

Hadd válaszoljak egy darab-címmel: Légy jó mindhalálig! A színpadon és a magánéletben egyaránt. Megtanultam kiismerni önmagamot, belepillantani a saját lelkembe, annak ezernyi bugyrába. Rádöbbenem, mi minden lakozik az emberben, ám hogy mit használ mindebből, csakis őrajta múlik. Ahogy az is, mennyire képes vagy hajlandó megváltozni a jobb és nyíltabb énjét kutatva. Hogy minő fűszerekkel ízesíti életét. Önmagából mit kínál másoknak. Hogy mit keres másokban? Nincs ennél teljesebb válaszom.

... meg, ... nevelőapádnak, hogy nem állták útját színészi ambícióidnak?

Anyám támogató. A nevelőapám nem repesett a színészetért. Egy talpig becsületes, dolgos ember volt, és féltett. Többre tartotta a biztos szakmát, a kétkezi munkát a komédiázásnál. Bár amikor látta, hogy beindul velem a szekér, és nem nyomorgok, megbékélt az elhatározásommal.

Ragaszkodsz még ma is Rozsnyóhoz, Jólészhez?

Imádom azt a környéket. A Berzétei-szikk, amit mi csak Cégérkőnek hívunk, számomra az egyik legkedvesebb hely a világon. Ha kiülök oda, belátod az egész Sajó-völgyet a Pozsallótól Gombaszögig. Kell ennél több?

Hátha! Például Vágfüzes és Marival, a feleségeddel teremtetett új otthonotok, a Kingyes-tanya... Ez a környezet vajon mit jelent számodra?

A színház mellett maradó időm minden lélegzétvétele. Izgalmas és mozgalmas a tanyai élet, de a nyugalom csöndjét is kínálja.

Tartást ad az embernek, ha tisztában vagyunk az értékeinkkel?

Mindenképpen. Sőt, az nagyon is jó. Figyelmeztet, ne-hogy alábecsüljük önmagunkat; de arra is, hogy sohase gondoljunk: többek vagyunk, mint mások. Se színészként, se köznap halandóként.